

Rudeči kovčeg.

bila družina, to je bilo bogastvo kmeta Franceta, ki je imel petero otrok: tri sinove in dve hčeri. Bil je Francè zelo priden, delaven in varčen gospodar, a pri vsej svojej pridnosti in varčnosti ni si mogel opomóci, da-si mu je tudi žena bila dobra in skrbna gospodinja.

V Francetovej hiši je bilo vedno pomanjkanje in velika ubožnost, ki je očetu delala dokaj skrbí in britkostí. Da-si ubožen, vendar je imel veliko zaupanje na Bogá; k njemu je molil vsak dan z otroci in ga prosil pomoči v svojej bédi.

Kraj, v katerem je živel Francè s svojo družino, bil je svojina necega plemenitaša, ki je malo ne ves čas bival v glavnem mestu. A imel je plemenitaš oskrbnika, ki je z največjo ostrostjo iztirjal davščino od njegovih podložnikov. Ako ni bilo novcev (denarjev) o pravem času, dal je takój vse zarubiti in prodati na javnej dražbi. Tega se je Francè najbolj bal, in ravno zdaj je bil v največej stiski. Bližal se je čas, da bo treba plačati davščino, a on je imel komaj polovico naložene mu odrédbine pri rokah.

Žalosten in otožen je oral necega dne njivo ob vélikej cesti. Premišljajoč svoje žalostno stanje, sede na oralo ter povžije s težkim srcem borni zajutrek, ki mu ga je prinesla starejša hči. Takó sedeč, ugleda v jarku ob cesti nekaj rudečega ležati. Takój vstane in gre gledat, kakšna stvar bi bila to. In glej, ko stvar pobere, bil je težek, z rudečim usnjem prevlečen kovčeg (popotna skrinjica), ki je bajé kacemu vozniku padel z voza. Francè vzame kovčeg in ga nese naravnost k gospodu župniku, da bi ga shranili in po časopisih obznanili, da se najde človek, ki ga je zgubil. Gospodu župniku se Francetova poštenost zelo dopade; takój pokličejo župana, da bi v njegovej nazočnosti odprli kovčeg in pregledali, kaj je v njem. V kovčegu je bilo mnogo lepe obleke in perila, a tudi v gotovini je bilo 3000 cekinov. Vse to so gospod župnik zapisali na papir, kar je tudi oče župan s svojim podpisom potrdil. „Dobro plačilo bote dobili, Francè,“ rečejo gospod župnik, „in ker mi je znano, v kakšnej zadrégi da ste, izplačam vam jaz na račun lepega darila, ki ga bote dobili, 50 goldinarjev. S tem si lahko pomagate, da plačate davščino in vam še nekoliko ostane za domače potrebe. Francè vzame z veliko hvaležnostjo denar, ki mu ga so gospod župnik iz svojega dali ter hití domóv, da bi povedal družini to svojo veliko srečo.

Gospod župnik nemudoma razglasé po vseh časopisih najdeni kovčeg in vsebino, ki je bila v njem. Ali zamán, — nihče se ni oglasil. Po pretečenih treh letih izročé gospod župnik najdeni kovčeg ubogemu Francetu in mu rekó: „Tukaj vam dam najdeno blagó, za katero se v treh letih ni nihče oglasil, da si je bilo po meni in po gosposki večkrat naznanjeno po različnih časopisih. Obleko in perilo si smete prisvojiti; od novcev ste pa le oskrbnik, to je, smete jih rabiti v svoj prid, a to le takó, da bote imeli vedno vso vsoto pripravljeno, ako bi se kdaj oglasil njiju pravi lastnik.“

Po nasvetu gosp. župnika je kupil Francè neko posestvo za 12000 gld., ki je bilo ravno na prodaj; a ostale denarje je uporabil v izboljšanje kupljenega posestva.

Z umnim in modrim gospodarstvom je Francè v šestih letih kupljeno posestvo toliko izboljšal, da je bilo mej brati vredno 18 tisoč goldinarjev. Francè je bil zdaj najbogatejši kmet ondotne občine. — Rudeči kovčeg je spravil in ga varoval kakor najdražo stvar pri hiši. Po večkrat v letu je iztépel prah iz njega, očedil ga in zopet spravil v varen kraj.

Takó je minulo dobrih 14 let, kar je bil Francè rudeči kovčeg našel in kar se je pričela sreča za njega in njegovo družino. Njegova imovina je dan na dan naraščala in k lepemu posestvu je še nekaj zemljišča dokupil. Gospodaril je modro in vzrejal svoje otroke v strahu božjem ter jih privajal vseh lepih krepósti. Jeden njegovih sinov se je s pomočjo gospoda župnika šolal in je bil zdaj že na vsučelišči; druga dva sta pomagala očetu pri kmetiji. Tudi hčeri ste že dorastli; starejša se je dobro omožila, a mlajša je bila doma pri materi in se je učila umnega gospodinjstva. Takó je bila vsa Francetova družina srečna in zadovoljna.

Bilo je necega večera po leti. Francè je sedel s svojo družino zunaj pod lipo in se razgovarjal o domačih stvareh. Tudi gospod župnik, ki so večkrat zahajali k Francétu, bili so navzoči. V tem hipu prisopíha občinski sluga ter pripoveduje Francetu, ki je že dlje časa županoval, da zadej za njegovim vrtom leži nek onemogli človek.

„Temu je treba hitre pomoči,“ reče Francè ter takój hití s svojim starejšim sinom na omenjeni kraj. Tjà prišedši, ugleda ubožnega, a vendar še dosti dobro oblečenega človeka, kateremu je bilo videti po vnanjej podobi kacíh 50 let. S pomočjo sinovo in svojega sluge prinese onemoglega človeka v hišo, ter mu ukaže prirediti mehko posteljo in dobro vinsko juho. Svojega slugo pošlje nemudoma v mesto po zdravnika. Ko zdravnik pride, najde bolnika v hudej vročinski bolezni ter mu zapiše potrebna zdravila, rekoč, da je mogoče tujega človeka smrti oteti, ako se mu bode pridno streglo. „Dobre postrežbe mu pri meni manjkalo ne bode,“ reče Francè, „da bi le Bog dal, da ubogi tujec zopet ozdravi.“ Kar je Francè obetal, to je tudi storil. Vsa njegova družina si je prizadevala, da bi tujemu, bolnemu človeku postregla, kolikor se da in more. In res! pri dobri postrežbi in v rokah dobrega zdravnika je tujec v nekoliko tednih popoluoma ozdravel, ter je smel zopet iz hiše vén na prosti in čisti zrak. Zdaj še le je Francè poizvedel, kdo da je tuji človek in kako je v toliko nesrečo padel.

„Jaz sem Donato, véliki trgovec, daleč tam iz Italije domá,“ pripoveduje tujec. Bil sem zelo premožen, srečen in zadovoljen svoje dni. Ali sreča je opotočna na tem svetu. To resnico sem izkusil tudi jaz. Pred 15 leti izgubil sem, potovajoč po tujih deželah, bil sem menda v ravno teh krajih, mnogo denarjev. Te izgube je bila kriva nemarnost mojega voznika. Pozneje sem še več izgubil pri družbi neke tovarne, ki je prišla na kant, ter tako tudi mene za seboj potegnila. A to, kar mi je bilo še ostalo, pobrala mi je nezvestoba necega prijatelja, za katerega sem bil vse svoje premoženje zastavil. Od te dóbe dalje mi ni bila več sreča ugodna; vsako podvzetje se mi je slabo obneslo in ubožal sem, kakor vidite, popolnem. Pred nekaj tedni sem zvedel, da se je moj prijatelj, za katerega sem vse svoje ostalo premoženje zastavil, povrnil iz Indije z velicim bogastvom. Napótil sem se takój k njemu, upajoč, da mi povrne, kar mi je dolžan. Ali vsled prestanih nadlog

in težav prehitela me je na potu bolezen, in najhujše mi je zdaj to, da vam, dobri ljudje, ne morem povrniti dobrot, katere ste meni, neznanemu siromaku, tako obilo izkazali.“

Francè ni hotel o dobrotah ničesar slišati; hitro pretrga nit govoru in pravi: „Ali niste poprej rekli, da ste mnogo denarjev izgubili in da ste pred 15 leti menda po teh krajih popotovali?“

Tujec: Dà, izgubil sem 3000 cekinov, nekaj obleke in perila; vse to je bilo v kovčegu, z rudečim usnjem prevlečenim.

Francè: Ali niste te izgube nikoli po časopisih razglasili?

Tujec: Dà, naznanil sem jo po laških časopisih, ali zamán, — ker sem dlje časa potoval, nisem se mogel spomniti v katerem kraju mi je nestalo mojih novcev, ki sem jih imel spravljene v kovčegu.

Francè: Ali niste v nobenem časopisu brali, da bi se bil vaš kovčeg z denarji našel?

Tujec: Jaz pri svojih ogromnih opravilih nisem nikoli utegnil čitati drugih časopisov, razven laških, a v teh ni bilo nikoli tacega razglasila. Tudi sem se malo brígal za izgubljene cekine, ker sem bil takrat bogat kakor malokdo v mojem kraju.

Francè: Bili poznali svoj kovčeg, ako vam ga bi zdaj kdo pokazal?

Tujec: Kakó bi ga ne poznal! Bil je s temno-rudečim usnjem prevlečen in je imel dva predalčka z rumenima zaponama.

Francè pokliče svojega starejšega sina, kateremu ukaže, da naj pokliče gospoda župnika in prejšnega očeta župana. Ko oba prideta, stopi Francè v stransko sobo ter prinese rudeči kovčeg, katerega položi na mizo pred tujca, rekoč: „Tukaj je vaš kovčeg, vaša svojina; a ne samo ta kovčeg, nego tudi ta hiša, vsa polja in njive in vse moje premoženje je — vaše. Vse to sem kupil z vašimi novci. Da sem gospodaril z vašo svojino kakor pošten človek, tukaj naj pričata gospod župnik in prejšni oče župan.“

Ves zavzet občuduje tujec poštenega Franceta ter ne vé, ali je vse to resnica ali so le prazne sanje. Naposled izpregovori: „Bolí me, da me imate za takó nehvaležnega človeka, kateremu ste življenje oteli. Ako bi mi tudi ne bili nobene dobrote storili, ne mogel bi družega od vas zahtevati nego ónih 3000 cekinov. A potrpite malo, kmalu se obrne stvar na dobro za mene in za vas. Jutri odpotujem in za nekoliko dni bote slišali več o meni. Samo to vas prosim, da bi mi dali 100 goldinarjev, katerih potrebujem v svoje daljno potovanje.“

Tujec ni hotel ničesar družega in tudi se ni smelo dalje razgovarjati o tej zadevi. Družega dné je odpotoval.

Tri tedne pozneje dobi Francè list, v katerem so bile zapisane naslednje besede:

„Moj prijatelj, za katerega sem bil zastavil vse svoje premoženje, vrnil se je z obilim bogastvom iz Indije. Dovolj imam, česar potrebujem v življenje, in ker nimam ne družine ne soródnikov, ne potrebujem ónih najdenih 3000 cekinov. Obdržite si jih v darilo za vašo gostoljubnost in postrežljivost, ki ste jo meni tujemu človeku, v tolikej méri izkazali. Da se izognem vaše zahvali, zato ne zapišem kraja, v katerem živim. Ostanite zdravi, srečni in zadovoljni z vso svojo družino, katero prav prísérčno pozdravlja vaš prijatelj —

Donato.“

In res ni nikoli več slišal Francè, niti kdo njegovih otrok, o tujem človeku, ki je osrečil vso Francétovo družino. Ni jim ostajalo drugega nego moliti za plemenitega dobrotnika ves čas svojega življenja.

Leopoldina Kerznikova.

Prevara.

V postu je bila pri imenitnej gospôdi pojédina. A postne dneve bajé kuharice sovražijo, in to zato, ker jih v pripravi različenosti jedil tù in tam spravijo v zadrégo. Različne vódné in druge manjše živali morajo ob postnih dnevih na mizi bogatinov in dobroslástnikov namestovati vóla, kravo, tele, ovco, jagnje, purana, pišce in sam Bog si ga vedi, kaj še vse.

Tudi pri tej priliki — ako se ne motim, bilo je godovanje grajskega gospoda barona — preiskala je kuharica vso svojo kuhinjsko vednost, s čim bi obložila mizo, da bi kočljivemu okusu izbiričnih gostov bolje ustregla. K sreči prinese nekdo polžev. A kuharica, ki o graškem društvu za varstvo živali ni še nikoli nič slišala a še manj je bila sama ud tega društva, dene polže v mrzlo vodo, ter jih tako pristavi k ognji, namesto da bi jih bila poparila s kropom.

V pokritem lonci k ognju postavljeni začeli so ti počasni možákari govoriti in modrovati med saboj tako-le:

„Oj letošnja zima mora biti zelo mokra, da nas je zadela takšna povodenj!“ — „No, in kako mrzla je ta voda; in še stoječa je, biti mora kako brezno, ker se prav nič ne vidi iz nje,“ — modruje drugi iz med precej številne družbe.

„Nè, brate, meni se pa dozdeva, da jame toplejše postajati, gotovo se sneg topi in bliža se vzpomlád.“ — „Prav imaš sosed,“ reče tretji, „tudi jaz že čutim nekak gorak vetrič okolo svoje hiše; skoraj bi hišna vrata odklenil in šel pogledat, kako je z naravo; menda bo kmalu jelo zeleneti.“ — „Bratje, vzpomlád mora biti tukaj! meni je že precej toplo; idimo vsak iz svoje hišice!“ — „Brez dvombe,“ oglasi se zopet drug iz med družbe, „hitra, prehitra se mi zdi ta toplota, poglejmo vèn!“ Vsi so polagoma pomolili ogrete glave iz svojih dolgo zaprtih zvitihi hišic. — „Továriši, to menda ne bode vzpomlád, meni je pregorko, to je že gotovo poletje, mi smo najbrže vzpomlád zaspali in zamudili se je veseliti,“ govori zopet prvi. — Vsa družba se je prav do dobrega ogrela in govorica je postajala vedno živáhnejša. „Meni je že prevroče,“ povzame starejših jeden besedo, „jaz bom slekel svojo suknjo; a veste bratje, kaj se mi čudno zdi?“ ugiha nadalje, „ne gré mi v glavo, da ta dobrodejna toplota tako hitro raste, da-si ni nikjer videti solnca.“ „O gotovo ga zakrivajo oblaki,“ seže mu drugi v besedo. — „Jaz bi rekel, da je noč,“ pravi zopet drugi, „samo, da mi je ta noč predolga; ali pa se vreme tako hitro izpreminja, ali pa je celó solnce mrknilo; továriši, kdo ima praktiko pri sebi?“ — „To je res čudno, taka vročina, a nikjer ni videti nič zelenja; o da bi bila kje kaka vrv, da bi zlezli na suho, meni bi zelena vejica kaj dišala!“ — „Plezajmo k višku in poiščimo kak prevoz, da izlezemo iz tega vročega brezna,“ svetuje najmlajši, kateri je prevelike vročine že komaj